

מסורת הש"ס

א) צריך ויבאש'ם לטאף, א) לקמן ק"ג, א) ושי' מוספת בבל תמלא י: ד"ה אלא, ד) וברכות ג: ע"ש גיטין מה, סנהדרין זא. לקמן ק"ג, א) לקמן טא, א) וט' במדבר טז, א) ויקרא א, ט) לקמן ג: ט) ושי' יושלמי פרק היה קורא הלכה ד, א) ורבה סדר נך נך פרשה לט, א) כד"ה בתרמי פליגי,

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מומצין בשלחין ובר' ד"ה מפרש, ע"י זכום דף זג ע"ב מוס' ד"ה מנין כהה"ד:

מוסף רש"י

יגקרו. פוריי"ר בלע"ז, לטון (משלי ז) יקרה עובדי נחל ולטון (במדבר טז) מקר לא נעלה (לקמן ק"ג). את מרחו. שמגר תפילין (שם). כנפיה מגביות עליה. אינה נלחמת בתערומה אלא כנפיה (שם). הרות הוא כובל. דמוסף הכלל ואין טומצין כה אפילו מנעוד יוס (לקמן נא).

רבינו חננאל

וגזרו שאם נטמא האחד שלא בשעת מלאכה, נטמא גם האחד בכל מקום שרוא. ודוקא אם הן מחבורין עדיין משום טומאה בשעת מלאכה. וגזרו גמי על הזאה שאם יזה על האחד אפילו בשעת מלאכה לא נטהר האחר אפי"פ שהוא מחובר עמו, משום הזאה שלא בשעת מלאכה, פ"י מירא דביני אטמא, (העמר) [הצמר] שכן הירכות של בהמה כיון שתמיר השתנה שוות בין ירכותיה יש בו לחלוותיה לעולם ואינו מתנגב לעולם ואפילו ערשה מאותו צמר כסות יש בו לחלוותיה. תפילין צריכין גוף נקי. קי"ל כרבא דאמר מתנגב לעולם ואפילו ערשה אסר. אוקימנא בעזרת. ויפלו הגיזין שמכאן ומכאן לתוך גומא שישבה בהן ואם ינטרך לחזור ולהטמינה לא יוכל לטלטל גיזין לכאן ולכאן ולעשות גומא להחזירה בתוכה: נוטל ומחזיר. בגמרא"ס מפרש לה: **גב' שלחין על בעה"ב סקו**. דמותר לטלטלן שאין עומדין לימכר ולא קפיד עלייהו כי מטנפין וחזי למוגא עלייהו: **אכל של אומן**. שעומדות למוכרן קפיד עלייהו הלכך לא למוגא קיימי ואין מטלטלין אומן: שלחא

וגזרו על הטומאה שלא בשעת מלאכה. שהיא חיבור: ועל הזאה שבשעת מלאכה. שלא יהא חיבור. הלכך חיבור לטומאה לעולם ואין חיבור להזאה כלל: לחין מחמם עצמן. מחממות טפי מלחין מחמת משקין שנופלין עליהן משיבשו: ה"ג מוכין לחין מחמם עצמן היכי משכחם לה: ממרטא דינין אטמי. מנכר הנמרט מנין ירכותיה של בהמה שהוא מלא זיעה והוא לח מעצמו. להכי קרי ליה מרטא דלאו דר גיזה הוא: **בתנ"י נעורס**. דק דק שנוערין מן הפשתן וקורין ארישט"ש: נסורס. שמנסרים הנגרים מן העצים: ובפירות. כגון חטין וקטניות: **כנפי יונס**. נוטה: **גב' שלא יפית**. שיכול להעמיד עצמו בשעת הרות: **שלא יישן בהן**. שמא יפית או יראה קרי. אכל אס יכול להזהר שלא יישן בהן כל הגופים נקיים בהפחה שיכולין להעמיד עצמן: ינקרו **אם מוחו**. שהוא חמת התפילין. ינקרו לשון ניקור עינים: קסדור. מנישטרא"ל שהיה ממונה על כך: **כנפי יונס**. כדמפרש לקמיה מפני שהם ממות והם מגיזין לישראל והוא להם ככנפים ליונה שהיא נמשלת ליונה והמלות ככנפים: **כנפיה מגיטוס עליה**. מן הלנה ומכל עוף ואדם הבא עליה היא נלחמת ומכה כראש גפיה מה שאין דמוסף הכל: **בתנ"י שלחין**. עורות כמו והפשיט"ו מרגוס ושלח: **ומטלטלין אומן**. בין שטמן בהן בין שלא טמן בהן דחזו למוגא עלייהו: **ואין מטלטלין אומן**. דמוקטא הן לטוות ולארוג: **כילד הוא עושה**. זה שטמן בהן כילד יכול קדרתו הוהיל ואסור לטלטלן שהרי היא טמונה כולה בהן: נוטל כיסוי. של קדרה שיש תורה כלי עליה. ואף על גב שהן עליה לא חיכפת לן דלא נעשית בסיס לכן שאין עשוי אלא לכסות קדרה: **כילד אלעזר בן עזריה אומר קופה מטה על זדה ונוטל**. כשכא ליטול הקדרה מטה הקופה על זדה: **שמא יטול**. הקדרה ויפלו הגיזין שמכאן ומכאן לתוך גומא שישבה בהן ואם ינטרך לחזור ולהטמינה לא יוכל לטלטל גיזין לכאן ולכאן ולעשות גומא להחזירה בתוכה: נוטל ומחזיר. בגמרא"ס מפרש לה: **גב' שלחין על בעה"ב סקו**. דמותר לטלטלן שאין עומדין לימכר ולא קפיד עלייהו כי מטנפין וחזי למוגא עלייהו: **אכל של אומן**. שעומדות למוכרן קפיד עלייהו הלכך לא למוגא קיימי ואין מטלטלין אומן: שלחא

אבל של אומן כיון דקפיד עלייהו לא מטלטלינן להו או דילמא של אומן תנן וכ"ש של בעה"ב אמר להו ר' יונתן בן אלעזר מסתברא של בעה"ב תנן אבל של אומן קפיד עלייהו אמר להו ר' חנינא בר חמא כך אמר ר' ישמעאל בר' יוסי

במה טומנין פרק רביעי שבת

וגזרו רבנן על טומאה שלא בשעת מלאכה משום הזאה שרא בשעת מלאכה. מימה דהא גבי מקל שעשאו יד לקורדם קאמר דהוי חיבור לטומאה משמע אכל לא להזאה ואמאי והא לא שיך למגור התם אטו שלא בשעת מלאכה כדאמר לעיל דאדם עשוי לזורקו בין העצים וי"ל דהתם לא הוי חיבור להזאה משום דאפילו בשעת מלאכה לא הוי חיבור דבר תורה דלא חשיב כלל בית יד כשום פעם כיון שהוא עשוי לזורקו כל שעה:

וגזרו רבנן על טומאה שלא בשעת מלאכה משום טומאה שבשעת מלאכה ועל הזאה שבשעת מלאכה משום הזאה שלא בשעת מלאכה: בזמן שהן לחין: איבעיא להו ״לחין מחמת עצמן או דילמא לחין מחמת דבר אחר ת"ש לא בתבן ולא בזגים ולא במוכין ולא בעשבים בזמן שהן לחין אי אמרת בשלמא לחין מחמת עצמן מוכין לחין אי אמרת לחין מחמת עצמן היכי משכחת לה ממרטא דביני אטמי והא דתני רבי אושעיא טומנין בכסות יבשה ובפירות יבשין אבל לא בכסות לחה ולא בפירות לחין כסות לחה מחמת עצמה היכי משכחת לה ממרטא דביני אטמי: **בתנ"י** ״טומנין בכסות ובפירות בכנפי יונה ובנסורת של חרשים ובנעורת של פשתן״^א דקה רבי יהודה אוסר בדקה ומתיר בגסה: **גב' א"ר ינאי** ״תפילין צריכין גוף נקי״^ב כאלישע בעל כנפים מאי היא אביי אמר שלא יפיה בהן רבא אמר שלא יישן בהן ואמאי קרי ליה בעל כנפים שפעם אחת גזרה מלכות רומי הרשעה גזירה על ישראל שכל המנייה תפילין ינקרו את מוחו והיה אלישע מניחם ויוצא לשוק ראהו קסדור אחד רין מפניו ורין אחריו וכיון שהגיע אצלו נטלן מראשו ואחוז בידו אמר לו מה זה בידך אמר לו כנפי יונה פשט את ידו ונמצאו כנפי יונה לפיכך קורין אותו אלישע בעל כנפים ^גומאי שנא כנפי יונה משאר עופות משום דאמתיל כנסת ישראל ליונה שנאמר ״כנפי יונה נחפה בכסף וגו' מה יונה כנפיה מגינות עליה אף ישראל מצות מגינות עליהן: בנסורת של חרשין וכו': איבעיא להו רבי יהודה אנסורת של חרשין קאי או אנעורת של פשתן קאי ת"ש דתניא ^דרבי יהודה אומר נעורת של פשתן דקה הרי הוא כזבל ש"מ אנעורת של פשתן קאי ש"מ: **בתנ"י** ״טומנין בשלחין ומטלטלין אותן בגיזי צמר ואין מטלטלין אותן כיצד הוא עושה הנוטל את הכסוי והן גופלות ר"א בן עזריה אומר קופה מטה על צדה ונוטל שמא יטול ואינו יכול להחזיר וחכ"א נוטל ומחזיר: **גב' יתיב ר' יונתן בן עכניאי ורבי יונתן בן אלעזר ויתיב ר' חנינא בר חמא גבייהו וקא מיבעיא להו שלחין של בעה"ב תנן לא מטלטלינן להו או דילמא של אומן תנן וכ"ש של בעה"ב אמר להו ר' יונתן בן אלעזר מסתברא של בעה"ב תנן אבל של אומן קפיד עלייהו אמר להו ר' חנינא בר חמא כך אמר ר' ישמעאל בר' יוסי**

אבא

ממז. במה טומנין פרק רביעי שבת

ועל הזאה שבשעת מלאכה משום הזאה שרא בשעת מלאכה. מימה דהא גבי מקל שעשאו יד לקורדם קאמר דהוי חיבור לטומאה משמע אכל לא להזאה ואמאי והא לא שיך למגור התם אטו שלא בשעת מלאכה כדאמר לעיל דאדם עשוי לזורקו בין העצים וי"ל דהתם לא הוי חיבור להזאה משום דאפילו בשעת מלאכה לא הוי חיבור דבר תורה דלא חשיב כלל בית יד כשום פעם כיון שהוא עשוי לזורקו כל שעה:

אבא דא בבכסות דחה בר'. נראה דרבי אושעיא פליג אמתני': **כאלישע** בעל כנפים. ״להכי נקט אלישע דמסתמא

כיון שנעשה לו גם בתפילין היה זהיר בהן והיה לו גוף נקי ומהו טעם אין אנו יכולין ליפטר שהרי צוה אנו יכולין להזהר^א ואין מימה על מה שמנוה זאת רפויה צדינו^ב שגם דימי חכמים היתה רפויה כדמניא בפרק ר' אליעזר דמילה (לקמן ק"ג). ר"ש בן אלעזר אומר כל מנוה שלא מסרו עצמן ישראל עליה בשעת גזירת המלכות כגון תפילין עדיין היא רפויה בידם והא דאמרין צפ"ק דראש השנה (דף יא.) פושעי ישראל בגופן^ג קרקפתא דלא מנח תפילין אומר ר"ת דמיירי בנאותן שעושין מחמת מרד ומבזין המלות ושוחקין בדרושה שצידס וצראשס^ד כדאמר ביומא (דף לו:.) פשעים אלו המרדין^ה והא דאמר במדרש תפילין מפני מה לא החזיקו בהן מפני הרמאים אין נראה לר"י דמשום רמאין מנעו מלעשות מנוה^ו אלא ה"פ מפני מה לא החזיקו נאמנות כאדם המניח תפילין ^זוקאמר מפני הרמאין שהיו מניחין תפילין לרמות בני אדם כדמפרש התם מעשה בתלמיד אחד שהפקיד מעותיו אצל אחד שהיה מניח תפילין כשתבע בו אמר להד"ס אמר ליה אותו תלמיד לא נך הפקדתי אלא לתפילין שעל ראשך וי"ע שס: **אב"י אמר שרא יפיה בהן**. שיוכל לשמור עצמו מלהפיח עד שיסיר תפילין כדפירש בקונט' אכל לא חייש שמא יסן דאע"ג דפעמים לא יוכל ליזהר משניה ורבה מצריך גם שיכול להעמיד עצמו בשעה שתאחזו השניה שלא יסן פתאום ומייה אפי נמי מודה דאסור לישן בהן כדתנא בפרק הישן (סוכה טו. ושם) דאסור לישן בתפילין בין שינת קבע בין שינת עראי:

שרא יישן בהן. משום שלא יפית בהן בשעת שינה או משום היסח הדעת אכל משום קרי אין לחוש^ט כדאמר צפ' הישן (ג"ז שס:) דא"ר יוסי ילדים לעולם חולקין מפני שרגילין בטומאה ופרקי לימא קסדר ר' יוסי בעל קרי אסור להניח תפילין ומשני הכא בילדים ונשותיהם עמהם עסקינן

שמה יבאו לירי הרגל דבר אכל משום קרי לא צעי למיסר: **נפלאם מראשו**. ואף על גב דאמר בסנהדרין (דף עד: ושם) בשעת גזרת המלכות אפי' על מנוה קלה יהרג ואל יעבור ואפילו לשניי ערקתא דמסאנא אסור היינו משום דבשינוי ערקתא מתנהג כעובד כוכבים ודומה שמוציא עצמו מכלל ישראל אכל הכא אינו עושה כלום^א אלא שאין לו תפילין כראשו שעה אחת והרבה ישראל שאין להם תפילין כמותו: **בנפיה** מגינות ע"ייה. אור"י דאמרין במדרש^ב כל העופות כשהן יגיעין נינוחין ע"ג סלע והיונה בשעה שהיא יגעה פורחת כאלה ונינוחת כאלה: **טומנין** בשלחין ומטלטלין איתן. הא דאמר צפ"ק דבילה (דף יא.) נותנין העור לפני הדורסן דהחירו סופן משום מחילתן פ"י כדי שיסחוט לזורק יו"ט אכל עור דמערב יו"ט משמע התם דאסור לטלטל וצפרק כל כתבי (לקמן קטו:)^ג קאמר אס מטלטלין חיק הספר עם הספר לא נטלטל עור אגב צמר משמע דעור בלא צמר אסור פירש"י בפרק כל כתבי (ג"ז שס)^ד דהכא מיירי בעור בהמה גסה והתם בעור בהמה דקה דלא חזי למוגא כולי האי ולפירושו האי דבילה נמי מיירי בעור בהמה דקה^ה והא דמנן צפ' כל כתבי (דף קב.) פורסין עור גדי על גבי התכה^ו כ' כריך לומר לפי דמיירי כשהידו לישיבה^ז ור"ת מפרש דהכא מיירי ביצשין^ח דחזי למוגא עלייהו^ט והתם בלחין^י:

אבא

עין מושפט נר מצוה

יא א מיי' פ"ד מהלכות שבת הלכה א:
יב ב מיי' פ"ד מהלכות שבת הלכה א טוש"ע
אור"ח סימן רט סעיף ג:
יג ג מיי' פ"ד מהלכות תפילין הלכה טו סגנו
עשין סב טוש"ע אור"ח סימן לו סעיף ג:
יד ד מיי' פ"ד מהלכות שבת הלכה א:
הו ה מיי' פ"ד מהלכות שבת שם ופכ"ו ה' י:
סגנ לאוין סה טור ש"ע
אור"ח סימן רנט סעיף א:

תורה אור השלם

א 1 חשבון בין שפתים
בנפי יונה נחפה בכסף
ואברותיה בירקוד רחוק:
תהלים סח יד

לעזי רש"י

ארישטי"ר. נעורח.
מנישטרא"ל.
[מנישטורי"ן]. פקוד, שטור.

מוסף תוספות

א. למניח תפילין בעלמא קאמר בצדקן שיהא נקי בגופו כאלישע וכמו שמפרשי אב"י ורבא.
מוס' הרא"ש. ב. מהפחה ומשינה. מוס' הרא"ש. ג. בידור הזה. מוס' הרא"ש. ד. כגון. מוס' הרא"ש. ה. שמגנות עליו. מוס' ר"ה י. ד"ה קרקפתא. ו. אבל אם ירא להניח משום דבעין גוף נקי כאלישע בעל כנפים וכו' והוא דראג כל שעה שמא לא יוכל ליזהר לשמרה בטוהרה ובקדושה, הא אפילו אין עליו דין פושעי ישראל בגופן. מוס' ר"ה י. ד"ה קרקפתא. ז. שמראין עצמן כחסידים. מוס' הרא"ש. ח. ומחמת זה רפוחה היא בידם. מוס' הרא"ש. ט. דבעל קרי אינו אסור בהן. רשב"א. י. [ו]במה שנוטל התפילין מראשו אינו נראה כגוי. מוס' הרא"ש. יא. גבי 'מפשיטין את הפסח עד החזה'. מוס' זכום אג: ד"ה מנין. יב. כי הויא דכל כתבי דגבי ירעבי"א לקמן קטו: ד"ה אמר רב אשי. יד. ואפי' דבהמה דקה. ה"א. יו. וכו דרך העולם להטמין. ירעבי"א לקמן קטו: ד"ה אמר רב אשי. יז. שהורשטס היום. ירעבי"א לקמן קטו: ד"ה אמר רב אשי. יח. [ו]לא חזו למיוזגא עלייהו. ה"א. ולפר"ת את"ש [והייא דפורסין עור של גדין. דמיירי ביבשין כי [הכאן]. מוס' זכום אג: ד"ה מנין.